

Brána nebes

Bohové a démoni starého Egypta

JANÁK, Jiří. Brána nebes: bohové a démoni starého Egypta. 1. vyd. Jolana Malátková. Praha: Libri, 2005, 220 s. ISBN 80-727-7235-X.

Jiří Janák, egyptolog a religionista, vyučuje na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, zabývá se náboženstvím a magií starého Egypta, egyptskými texty pro dosažení zásvětí, například Knihou mrtvých, i starověkými náboženstvími. Studoval na Oxfordu a nyní je také pracovníkem Českého egyptologického ústavu FF UK. Brána nebes není jedinou publikací Janáka týkající se egyptského náboženství. Například: Staroegyptské náboženství I: Bohové na zemi a v nebesích, Staroegyptská Kniha mrtvých – kapitola 105. a další publikace psané i v angličtině- „Journey to the Resurrection, Chapter 105 of the Book of the Dead in the New Kingdom“

Kniha je rozdělena na předmluvu, abecední seznam božstev, kde se nachází jejich popis a funkce, a přiblížení některých primárních pramenů, například: Texty pyramid, Texty rakví, Kniha mrtvých, Podsvětí knihy, Kniha podsvětích jeskyní, Kniha o nebeské krávi aj. Dále v knize narazíme na stručný přehled dějinných období, slovníček pojmů a výběr z použité literatury. Příjemným přídatkem jsou kresby zpodobňující některá božstva.

Texty pyramid byly nalezeny na stěnách v pohřebních komorách pyramid. Pocházejí z doby 24.-22. Stol. Př.n.l. Texty měly zajišťovat překonání nástrah smrti, zapuzení nebezpečí a vstup do blažené existenci v zásvětí. Kniha mrtvých je rozdělena na kapitoly a samostatné říkání, přibližně jich je 190. Nejsou nijak uspořádány, liší délkou, složením i uspořádáním. Pouze některé části, mají svou ustálenou formu. Kniha pojednává především o překonání noci smrti a o východu zemřelého do dne zásvětní blaženosti. Cílem knihy bylo zabezpečit bezpečný průchod podsvětím, překonání nástrah a zajištění vstupu pro zásvětí. Podsvětí knihy, neboli průvodce podsvětím, vznikly na počátku Nové říše. Kniha podzemních jeskyní, jejíž původní název není znám pojednává o pouti slunce. Kniha se dělí na 2 části a ty na další 3 oddíly. Opět pojednává o posmrtné pouti. Jen se mění význam bohů, klade se zde spíše důraz na boha Usira. Kniha o nebeské krávi je dělena na čtyři části ty dohromady mají 330 veršů. Hlavním motivem je Reova moc a vláda nad světem ve všech jeho sférách.

Brána nebes pojednává o jednotlivých staroegyptských božstvech. Je nutno podotknout, že se jedná spíše o seznam bohů z dob starého Egypta. Božstva jsou zde tedy abecedně řazena a Janák také popisuje jejich složité příbuzenské vztahy - například Eset, známá jako Isis a nejdéle uctívaná bohyně v celosvětovém měřítku, je manželkou boha Usira a také matkou asi nejznámějšího boha Hora, který je ale údajně zároveň synem Haruera a Hathor, dále Anuket, bohyně řeky Nil, je dcerou boha Rea, ale také boha Chnuma a bohyně Satet. Jak je možné, že egyptští bohové měli více rodičů? Proč Egypťané věřili v něco tak fyzicky nemožného? Jak máme celou tuto věc chápat? Na tyto a mnohé další otázky související s touto problematikou se v knize odpoví, bohužel, nedozvíme. Z nějakého neznámého důvodu Janák nepovažoval za důležité osvětlit nám tuhle problematiku. Naproti tomu udává i geografickou polohu, kde se daná božstva uctívala, samozřejmě každé božstvo bylo jinak významné, některá byla pouze oblastní a jejich sláva netrvala dlouho, jiná však přetrvávala a byla známá a uctívána napříč celým Egyptem. Jelikož některá božstva měla v Egyptě více pojmenování, jsou v knize občas názvy, které odkazují na úplně jiné jméno.

Kniha je podle mě dobře napsána. Pro náročnějšího čtenáře může být nudná, neboť slouží spíše k vyhledání, nebo seznámení s danou problematikou. Čili seznámit se s božstvy starého Egypta. Tato kniha však nepopisuje dopodrobna jejich všechny funkce, takže se některým může zdát neúplná. V knize mi nevyhovovalo odkazování na další jména. Tím myslím, když v knize bylo napsáno například Kauket, tak k tomuto božstvu nebylo napsáno nic, jen mě odkazuje na božstvo Osmero, což je poněkud zdlouhavé a matoucí. Na druhou stranu autor píše srozumitelným jazykem, ideální i pro laika. Kniha není náročným čtením. Nejsou v ní použita složitá souvětí, ani nesrozumitelné věty. Výhoda abecedního řazení spočívá v přehlednosti, pokud hledáme jen určitě hesla, nebo názvy, bude nám toto řazení vyhovovat.